

70

Tom. VIII.

angels. 23 xxv.

NICOLAI HIERONYMI
GVNDLINGII, IC.

Sacr. Reg. Maiest. Boruss. & Elect. Brandenb. Consiliarii Intimi & in Ducatu Magdeb. Ecclesiastici, Iurium, Antiquitatum & Eloquentiæ Professoris in Fridericiana Publici Ordinarii longe celeberrimi,

COMMENTATIO
DE
STATV NATVRALI
HOBBESII

IN
CORPORE IVRIS CIVILIS
DEFENSO ET DEFENDENDO

Occasione L. 5. de Iust. & I.

HALAE MAGDEB. SVMTV HENDELIANO, 1735.

122

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
IN THE
CORPORATION OF
CHRIST CHURCH
UNIVERSITY

Præfatio ad Lectorem.

Secine, ais, defenditis Hobbesium, illam damnatam animam, & impostorem, quo peiorem non vidit ætas nostra; defenditis e Corpore Iuris Ciuilis, illo legum bonarum sacrario, ne auctoritas tam exosi hominis euilescat? Ita est, Lector suauissime. Defendimus, vbi defendi potest, tuemur statum naturalem scatere turbis atque bellis: in quo Hobbesius nec errauit, nec errasse deprehenditur. Allegauimus tibi in ipsa dissertatione Theologum, ICros, & potuiffemus quoque producere Medicum in Batauis clarissimum Velthuysium illum, qui de principiis iusti atque decori iam multis abhinc annis eius tutelam cum laude suscepit, si necessarium existimassemus, medicam applicare vulnerato multorum calumniis manum. Et hæc inueterata & præiudicata apud plures opinio: omnia habere mali speciem in illorum scriptis, qui in quibusdam extrauagati, errorum ac lapsionum fluctibus abducuntur. Hallucinati sunt Grotius, Pufendorfius, hallucinati etiam alii, & paullo se mouerunt extra numerum atque ordinem: & defenduntur tamen recte, vbi nec flexerunt vias, nec titubarunt. Erant iuris nostri Interpretes maximam partem gentiles, & adoptarunt sane multa, quæ illi, qui Christo nomen dederunt, non probant; & eorum tamen
patro-

P R A E F A T I O.

patrocinium non inique suscipitur in aliis, vbi rationis rectæ reliquiæ eos nequaquam fefellerunt. Itaque carpat Hobbesium sancta multitudo, discerpatque ad lubitum, vbi ad castra iniuste contradicentium se recepit: accommodabimus etiam nos inimicas manus, præstituri auxilium, nisi sola iam sit adeo pollens, vt nostra ope carere possit tuto. Quis enim nisi insanus probet vltima in Leuiathane? Defendit in multis eum Pufendorffius, eiusque demonstrationes non infeliciter est secutus. In iis, quæ religioni periculum minantur, iuste deseruit, confutauitque in doctissimo tractatu de *Habitu Religionis Christianæ ad vitam ciuilem*. Adscribam IO. NICOLAI HERTII, ICTi Giessensis laude nostra maioris, locum, quem vides in præfatione libris Pufendorffii de iure naturæ & gentium recens præfixa: *Neque tamen spreuit, inquit, Scriptorem acutum, & in demonstrandi arte, quam a Mathematicis petitam ad res morales transtulit, fere incomparabilem: imitatus hac in parte apes, quæ e floribus venenatis mel sugunt, & in fauos suos recondunt. Quamquam id æmulis aut inimicis occasionem calumniandi non vnã dedit, quasi & in libris hisce venenati quidpiam lateret.* Calumnias vero iniquas multorum curamus scilicet, imitaturi hac ratione Pufendorffium, Hertiumque, sub quorum vmbone nobis promittimus tuta omnia, licet micantes gladii extra nos cieant turbas: in nobis nullus est tumultus. Adest potius quies, adest tranquillitas, nosque velut e specula aliorum immodesta, vt diximus, molimina prospicimus secure. Tibi Lector vouemus bonam mentem, & exoptamus pacem, ne dum quæsiuimus eam, exoriatur ius omnium in omnia, tuque impliceris bello, quod magnopere deprecamur. Vale, & nobis impertire fauorem numquam desiste. Scrib. in Academia Fridericiana, d.V. Maii MDCCVI.

Status

Status Naturalis Hobbessii
in Corpore Iuris Ciuilibus defensio & defendendus.

§. I.

Quia de Iure naturæ aliquid memoriæ prodiderunt, plerumque duobus erroribus videntur seducti. Vno quod extra hominis naturam vagati persuaserint sibi, Deum a mortalibus id exegisse, quod omnia animalia docuit *a)* natura, vel quod cum eius sanctitate & iustitia *b)* conuenit, vel quod communis gentium, aut humani generis consensus *c)*, rectum iudicauit, vel quod Adamo in statu integro præceptum *d)*, vel Noacho *e)* peculiariter fuit iniunctum, vel denique quod ordo naturæ faciendum omnibus ostendit.

Duo circa Ius Naturæ Doctorum Errorres.

Primus.

- a)* Fuit hæc Ictis Stoicis olim propria opinio, & sæpe a recentioribus defensa acriter; licet Aristotelis placita in aliis sectarentur. Hodie fere liberati ab his contentionibus viuimus.
- b)* Scholastici eam ægre hodieque dimittunt, distinguentes subtiliter, abstrahentes, & nescientes sæpe, quid ipsi loquantur, sentiantur.
- c)* Noti sunt Aristotelis & sequacium sermones.

A

d) Va-

151
Status Naturalis Hobbesii in Corpore Iuris Civilis

- d) Valentinus Alberti in Compendio iuris naturæ orthodoxo ad hunc potissimum respexit.
e) Io. Seldenus Grotii æmulus Noachi præcepta produxit, in quibus multa sunt non naturalia.

§. II.

Secundus.

Altero, dum quidem aliqui ex rationali hominis natura id quidquid est viderunt deducendum, sed eam tamen non nisi secundum Oratores, Philosophos, Poetas sunt speculati. Neque enim quid ipsa esset, qualibusque agitaretur hodie affectibus, ostenderunt; Sed quid Cicero de ea, quid Stoici, Epicurus, quid Seneca, aut alii verbis ingenium potius ac adulationem, quam veritatem exprimentibus edixere f).

f) Debemus hanc observationem partim acutissimo Thomasio nostro in fundamentis iuris naturæ ea ratione philosophanti, partim etiam ipsi Hobbesio, cuius verba in Dedicatione ad Deuonia Comitum adscribam: *Nunc quod bellum, inquit, gladiis vel calamis perpetuum est: quod non sit iuris & legum maior scientia hodie, quam olim: quod sententiis Philosophorum utraque pars suum ius tueatur: quod alii laudent, alii vituperent eandem actionem: quod idem nunc probet, quæ alio tempore damnat, & sua facta in aliis aliter æstimet: signa manifestissima sunt, nihil profuisse ad scientiam veritatis, quæ hætenus scripta sunt a Philosophis moralibus, placuisse vero, non illuminando animum, sed venusta & secunda affectibus oratione, opiniones temere receptas confirmando. An Grotium huc referas atque Pufendorffium?*

§. III.

Circa priores etsi multa forent monenda, nolumus tamen apponere legentibus cramben bis coctam; nec operæ pretium credimus luctari cum larvis, aut refellere eorum opiniones, quas maximam partem sepeliuit tempus, quæque non nisi ab illis, qui pro absentibus iure habentur, amplius defenduntur.

§. IV.

Antiquæ controuersie de Principio I.N. sunt resuscitanda.

§. IV.

Cum Grotius & Pufendorffio nobis agendum est; non tamen adeo acerbe; licet Hobbesium omnium rectissime hic incessisse existimemus. Neque enim toto cœlo a se inuicem dissentiunt hi Triumviri. Idem quod Hobbesius sibi principium elegit, illi similibus fere gressibus sibi proposuerunt. Pacem Grotius & Pufendorffius volunt, & tranquillitatem, sed vult etiam Hobbesius *g)*, licet exosus omnibus sit, licet nouus vbique, paradoxus, inquietus, ac turbulentus habeatur.

Grotius, Pufendorffius & Hobbesius idem Iuris naturæ Principium habent.

g) Recte & pererudite vir illustris Cocceius de Princip. iur. nat. vnic. & adæquat. quæst. II. §. 2. iudicauit, Hobbesium, Grotium & Cumberlandum, addo nec Pufendorffium, sibi inuicem repugnare, sed causas solum diuersas afferre, seu vt in scholis loquimur, medios terminos distinctos, ad id, quod sibi omnes proposuerunt, propugnandum.

§. V.

Quod exinde videtur prouenisse, quod bello mutuoque metu homines ad illam sanctissimam quietem voluit perducere, de statu naturali hostili, armis infesto permulta tradens *b)*. Id vero eruditus intra vallum & mœnia constitutis tantum incussit terrorem, vt omnia portare secum tutius existimauerint, & euitare constituerint bellicosum auctorem, quam expectare arma sibi inferenda: in hoc falsi, quod fuga sibi consulant, antequam classicum canantur, & pedibus salutem quærant, antequam spectra terrentia eos insequantur.

Odium Hypotheseos Hobbesianæ unde

b) Hobbesius, vir acutus & Mathematicas demonstrationes in morali Philosophia secutus, hunc videtur habuisse scopum. Vidit ille tumultus sub Caroli I. Regimine in patria sua exortos, indoluitque. Deprehendit, eos propterea tantam stragem intulisse illustri genti, quod commune imperii vinculum sperneret, variisque dissensionibus agitata naturalem libertatem affectaret, sibi

periculosam, & certissimum exitium allaturam. Igitur demon-
strare annis est euidenter, non fortius grassanti huic morbo re-
medium posse opponi, quam si ostendatur, statum naturalem esse
hostilem & bellicosum, nec emergere ex illa infelici conditio-
ne posse suos Anglos, nisi naturali libertati repudium mitte-
rent, & sub vnus maxime Principis imperio salutem quære-
rent.

§. IV.

Sed ita tamen sunt ratiocinati. Ad Stoicos illi se re-
ceperunt, ad Ciceronem & Senecam, qui homines non
prout sunt, sed prout volebant, alienis coloribus depin-
xere, quasi extra imperium & statum civilem inueniatur
quis, stabilis societatis amor, firma tranquillitas, pax so-
lida. Nec abnuo, ita nos debuisse esse comparatos; ad
pacem concedo nos esse conditos, sed hoc quæritur, an in
illo amore subsisterint homines? Reuelatio clare origi-
nem turbarum ostendit; ratio & experientia comprobat,
nos ab illa suavitate & harmonia recessisse, licet causam
ignoret, & circumstantias non videat i). Illi ergo soci-
etatis commoda ante oculos ponere, quæ morborum im-
petus arceat, quæ senectuti adminicula præbeat, solatia
contra dolores suppeditet, illi verborum phaleras exco-
gitare, & in veterum libris quærere occipiebant; non a-
nimaduertentes, nihil horum omnium ab Hobbesio ne-
gari, nisi primum, quando extra imperium adeo suaues
ac bonos mortales somniant, vt status integer rediisse po-
tius videatur, non superuenisse corruptus, vbi auaritia,
ambitio, voluptas effectuum reliquorum irritamenta ac
fomenta regnant, non solatium, sed vis; non beneficium,
sed cupiditas; non quies, sed suspicio; non pax sed bel-
lum; non adiumenta communia, sed communia detri-
menta & arma.

i) Stoici

An homo sit
conditus ad
pacem.

An in illa per-
sisterit?

Hobbesius ne-
gat extra Im-
perium dari
tranquillita-
tem.

i) Stoici fato adscriperunt, & ut Seneca in Oedipo: *fati ista culpa est* fere de omnibus vitæ humanæ actionibus dixerunt. Manilius Poeta sideribus illos effectus imputavit Lib. IV. Astronomic.

- - - *Fuerit alter amore
Et pontum tranare potest, & vertere Troiam,
Alterius fors est, scribendis legibus apta:
Ecce patrem nati perimunt, natosque parentes,
Mutuaque armati coeunt in vulnera fratres:
Non nostrum hoc bellum est, coguntur tanta mouere
Inque suas ferri pœnas lacerandaque membra.
Hoc quoque fatale est, sic ipsum expendere fatum.*

Plato materiæ attribuit omnes irregulares motus.

§. VII.

Ego vero ex te, qui sanus es & rectus, iustissime quæro, an magis culpandus sit, qui ideas sibi proponit nusquam existentes, quam forte in Platonis cerebro, aut Republica solis, quam Campanella exstruxit, aut Vtopia illa, quam Thomas Morus descripsit; volo dicere, qui homines forma adeo egregia, adeo sana ac ordinata exprimit, ut plus sibi utilitatis, quam noxæ dare velint. Annon enim hoc est contra sensum proprium ac experientiam loqui? Ego eorum methodum probo, qui illos prout inveniuntur in his terris ad viuum delineant, peruersos, insultandi cupidos, suspicaces, ius omnium in omnia necessario affectantes, nisi vinculo quodam imperii reprimantur, & de iure suo, quod sibi videntur habere, cum actionum suarum iudices sunt, & sine superiore vagantur, ipsi recedant.

Homines considerandi prout sunt, non prout ab aliis describuntur.

§ VIII.

Age igitur consideremus hanc turbam, ut pateant viscera, & quod intus est prodeat; ne amplius imaginarias species nobis obtrudant Philosophi, qui aliter plerumque loqui amant, quam res ipsa est. Videntur illi veterem Stoi-

Philosophorum quorundam phaleræ.

corum morem imitari, qui ne communes cum vulgo doctrinas haberent, cum populo vlla ex parte consentirent, singularia semper placita excogitarunt, dolorem malum, voluptatem bonum dicere veriti, soli sapientiam, soli ingenium, soli iudicium affectantes, ceteris ad fungos ablegatis, pèpone solum pro corde relicto.

b) Intelligimus homines in genere.

§. IX.

Homo non fertur natura seu per se ad societatem: sed propter aliud.

Quod sane rectius fieri vix poterit, quam si accurate examinemus, quomodo homo aptus natus sit ad societatem, in quo nisi me animus fallat, cardo controversiæ potissimum vertitur & Pufendorffius maximam præsidium collocavit. Vnde notari ante omnia meretur, Hobbesium haud quaquam repugnare, hominem sine homine perpetuo esse non posse. Optime is comprehendit linguam nobis inutilem, rationem non rationem fore, si in solitudine vita agenda esset, molestiamque intolerabilem sic futuram, etiamsi infinita voluptatum abundantia nos circumflueret, aut quod Poetæ de Psyche sua fingunt, spirituum amplissima multitudo servitia sua exhiberet. Hoc potius ille negat, hominem esse aptum natura ad societatem stabilem, firmam, diuturnam ineundam. Appetimus societates, sed appetimus multa, ad quæ sumus inepti. Qui ambitionis stimulis agitantur, feruntur & incitantur ut sint cum aliis vna, sed cum sunt, res novas moliri incipiunt, dominationem affectant, incongrui sui æstimatores, molesti, intolerabiles aliis. Qui cupidine habendi distinentur, quærunt homines, affectant socios; Sed cum habent decipiunt, fallunt, & quantum in se est, perdunt, ut soli habeant, tristes ac invidi, cum simili felicitate alios florere experiuntur,

tur, morituri si a scopo sibi præfixo repellantur, multosque in communiõne fortunæ bonorumque tolerare cogantur. Qui voluptatis illecebris ducuntur, magis quidem idonei videntur, ad amicitias concatenandas, sed videntur solum. Delectationes suas quærunt, non reliquorum, pleni rimarum sunt, hac atque illac perfluunt, & quod ceteri peruersitate sua malum; hi imprudentia sua conciliant, recessuri statim ab vnione, quam contraxerunt, si irritamenta, quibus plecti sunt deficient, nec olla ferueat, aut Bacchus defit, aut Ceres, aut Venus *m*).

m) Conf. Hobbes, de Cive Cap. I. §. II & nota ad illum prima.

§. X.

Ergo recte Hobbesius, non socios inquit §. 2. sed ab illis honore vel commodo affici natura quærimus. Hæc primario, illos secundario appetimus. Quod specialius multo declarari potest, vt ipse etiam declarauit. Si coeunt commercii causa, vnusquisque non socium, sed rem suam quærit: stultusque habetur, etiam secundum iuris Romani principia, qui contentus damno reliquis lucrum reliquit; nec sine ratione dubites, an sit aliqua societas, in qua bonum, quod quisque adpropriare sibi proposuit, vni decernatur, egentibus ceteris, aut quod sperauerunt, amittentibus. Qui in collegio viuunt, factionem potius quærunt, quam beneuolentiam, suspicio adest, non amor, mutuus metus magis, quam animorum coniunctio, iniuriæ, sæpe discordia, pax vera & stabilis numquam. Si animi & hilaritatis causa: risus pro fine est; risus autem excitatur potissimum, si alienæ turpitudines detegantur, alii contemnantur atque traducantur dieteriis. Confabulatio perpetua Satyra est, & cum lusibus intenti sint infantes innocuis; lusus adulatorum omnium maxime noxii sunt:

Declaratur
primo per exempla specialius.

sunt: absentes lacerantur: adeo ut non absurdum fuerit consilium eius, qui nouissimus ex scena confabulantium exire solebat, quia rarius accidit, (accidit tamen aliquando) ut praesentium fama in periculum adducatur, iisque infirmitates, cum adsunt & audiunt, exprobrentur. Vbi praesentia cessant, ad praeterita deuoluuntur, iisque praesentium memoria retunditur. Narrantur igitur mira: despiciuntur vulgaria: expetuntur portenta. Itur cum studio per orbis terrarum partes. Excutitur Africa, si noui aliquid apportet; vagantur per Europæ fines; si illa deficiat, Asia in subsidium aduocatur, & si hæc sit exhausta, America perorandi occasio est. Est enim hoc infitum hominibus, ut quotidiana despiciant, & si non habeant, stupenda fingant, & mentiantur. Eadem hic omnium conditio est; mira rustici, mira mercantes, mira Physici, Mathematici, mira Docti omnes fere ostenta loquuntur, ut facunda oratio sit, ceterorumque oculi & aures ad se conuertantur. Plerique magistri haberi volunt, ac extraordinaria proferre student. Dic te dissentire, & excitabis crabrones; fac alium maiorem sectam habere, & saxa volabunt, & ignes, & faces, furor arma ministrabit: ita ut nisi contra experientia torrentem niti velis, affirmare necessum habeas cum Hobbesio, congressus omnes spontaneos, vel egestate mutua conciliari, vel captanda gloria. Vnde referre student congregientes, vel commodum aliquod, vel illud *εὐδοκίμειν*, existimationem & honorem apud socios. *n)*

n) Hobbes. loc. cit.

§. XI.

Quod si magis abstracte id, quod diximus, demonstrandum foret, ex definitionibus voluntatis, boni honoris,

Secundo per rationes.

ris, utilis fieri posset. Etenim societates voluntarie contrahimus. Quod voluntarie appetimus, propter bonum appetimus. Omne autem bonum vel ad corporis organa pertinet, vel ad animi voluptatem. Hæc gloria est, & quidquid gloriæ affine videtur: illud sensus respicit, & quidquid ad sensuale bonum conducit, quod communi commodorum nomine complecti potes. Vnde relinquitur, non esse nec fuisse societatem, quæ sociorum amore, non autem gloriæ, seu utilitatis studio inita fuerit vel ineatur o).

o) Hobbes, loc. cit.

§. XII.

Merito itaque ridemus Peripateticos, qui quod Magister Aristoteles hominem φύσει ζῶον πολιτικόν dixit, id statim, quod pueri in faba non inveniunt, reperere, hominem non ferri solum natura ad societatem, sed etiam ad ciuitatem coeundam, ac rapi non aliter, ac piscis, ut natet, aut auis, ut volet, aut lapis, ut deorsum descendat, aut quercus, ut glandes ferat. Potuissent illi, si volupe fuisset alio modo defendere Stagiritam, si mortalibus eam inesse aptitudinem affirmassent ad societatem ciuilem amplectendam, qualis in equo cernitur, adgressus superbos glomerandos: vel in psittaco, ut voces articulatas emittat: aut in agro, ut frumenti copiam ferat; sed ita cum Hobbesio easdem ut credo tibias inflasent; ita hominem per disciplinam & ex vrgenti necessitate eiusmodi animal fieri statuissent, non natura, aut intestino quodam instinctu, quem experientia vitæ magistra confutauit, & adhuc quotidie confutat p).

p) Euolue Pufendorff. lib. VII. cap. I. de I. N. & G.

Aristoteles
cum suis confutatur.

B

§. XIII.

§. XIII.

Cur ineant
plerique socie-
tatem?

Dominari enim cupimus, aut lucrari non nihil, mu-
tuam opem conferre numquam: quia in seruitiis alio-
rum maiorem commoditatem speramus. Quoties ve-
ro imperare repugnantibus, aut decipere eos, cum qui-
bus vivimus, audemus, toties armorum strepitus ex-
oritur, & vt exoriat, rebus ita dispositis, est neces-
sum. Communis benevolentia frustra expectatur, vbi
ambitionis igniculi, propriæque utilitatis stimuli vrgent,
suavisque somnii loco reputari debet diuturna multo-
rum hominum coniunctio, vbi gloriatio pro fundamen-
to est, aut commodum, paucos in sui communionem
admittens, siue potius nullos, quia quod omnibus ad-
est, nulli adest, quoties de præcellentia laborari con-
stat, qua florere omnes expetunt sui honoris, suæque uti-
litatis cum eminentia coniunctæ flagrantissimi. Quam-
obrem aliis remediis ad illam diffidentiam abolendam o-
pus est, quam quæ a natura suppeditantur. Eiusmodi
fœdus si durare, & diem debeat ferre, nouo glutine con-
ciliandum videtur, vt metus cesset, iique, quos natura
per cupiditates ipsorum disiunxit, in magnum, & a pe-
riculis alienum corpus compingatur. Imperium, omni-
um aptissimum ad eum finem obtinendum videtur: sed
sumi illud debet, non rapi: Sumi cum iure suo cedunt,
quibus præcipere aliquid intendis, cum in te illud transfe-
runt, quod habent proprii, cum non resistunt, cum sei-
psos priuare illa libertate volunt, maioris utilitatis ratio-
ne, aut certissimi exitii fuga. ¶

¶ Vid. Hobbes. loc. cit. & simul nota secunda.

§. XIV.

Extra imperi-

Nam si imperium tollas, succedit bellum; si bel-
lum,

lum, fraudes; si fraudes, diffidentia, metus; si metus, vis; si vis, arma; si arma, pernicies; perniciem vero suam quis optabit, nisi stultus, aut sui oblitus? Nimis autem blandi sunt ac faciles, qui extra hunc metum, amorem nescio quem generalem excogitarunt, non nisi in idea reperiendum, quidquid etiam acutissimus alias Puffendorffius moueat, agatque *Lib. II. cap. 3. §. 18. de I. N. & G.* Nam ubi est ille amor, liceat ita quærere, illa societas communis, a peculiari distincta? Inter homines inquis, ut homines sunt, abs qua nemo est excludendus, nisi per immania scelera sese eadem indignum reddiderit. Bene, inquam, si reperiri, aut unio sine unione concipi possit, aut amicitia, ubi bonum nullum præstatur, nihil amicum. A vero videtur abluere, homines naturaliter se amare. Aut enim non amant, aut odio se inuicem habent, etsi occultas huius auersionis causas ipsi ignorent. Viuere quidem cum aliis expetunt, non nego, non inficiatur Hobbesius. Sed nimia credulitate, humanæque naturæ ignorantia laboras, si coniungi eos ad veram amicitiam & pacem existimas. Coniunguntur ut turbent, & dum coeunt inuicem disiuncti cernuntur, & ex ingenta quadam peruersitate res novas semper moliuntur. Unde hoc malum sit, Philosophus, iam diximus, ignorat, Theologi ex statu lapsus deducunt, in quo disciplina quadam opus est, nisi in illa corruptione perire singuli velint, aut summa miseræ experiri mala. Qui posthabitis his omnibus nihilominus suavi socialitatis nomine sibi blandiuntur, infinitis difficultatibus se obnoxios reddunt, brutorum inter se pugnantium coniunctionem societatem dicturi, aut lapidum multorum cumulum amicitiam.

um bellum est
get.

An detur amor generalis?

§. XV.

Conringius
Hobbesium
male explica-
vit.

Neque tamen exinde sequitur, quod *Hermannus Conringius de ciu. prud. c. XIV.* sequi, ex insigni quadam præcipitantia sibi persuasit, ut omnis societas humana contra naturæ institutum sit. *Perinde est, inquit Pufendorffius Lib. II. cap. 3.* veritatis luce conuictus, ac si dicerem, nulli homini per naturam actu loquela conuascitur, ergo omnis loquela, quæ addiscitur, est contra naturæ institutum. *Aut omnes homines per naturam paruuli in lucem eduntur, ergo ut illi adolescant, contra naturam est. Aut homines natura sunt obnoxii malis, ergo contra naturam est diæta, & medicamentis morbos anteuertere aut depellere.*

§. XVI.

An non aliud
præter metum
remedium de-
tur?

Optandum esset fateor, ut homines essent adhuc ita sani ac boni, ne extraordinarius eiusmodi remediis ad sui conseruationem & pacem tam salubrem forent perdu-cendi, sed optamus, quod non possibile est obtentu, fru-stra. In vanum effunduntur preces pro eo, qui podagræ doloribus laceratus, confectusque cernitur, ut rectus in-cedat, & erectus ambulet; Item qui ardentissimæ febris furores sentit, ut quod alias sui officii fuit, peragat. Vin-culum istud amoris, quod fuit, per enormem libidinem abruptum est; soluta compages amicitia; collisumque inuicem mortalium genus, ut illa nunc desideria aerem verberent, & in cassum non sine doloris quodam augmen-to emittantur, nisi per imperium labefactatis succurras, & non uti vis, sed uti licet, eos ad qualemcumque sanitatis gradum prouehas.

§. XVII.

An sit præfu-

Miseret me sane *Cumberlandi, qui C. I. ff. 5. de L. N.*
præ-

præsumtionem bonitatis ex iure civili attulit, vt malitiam ab humana natura abstergeret. Præsumas & fingas, quamdiu voles homines esse bonos, finges, credo, semper, præsumesque in æternum, & mortalium peruersitas interim Bacchanalia celebrabit. Tu Curios tibi proponas, probos, faciles, amantes, & pomum Eridos inter ea mille dissensiones excitabit.

mendum homines esse bonos?

§. XVIII.

Quod vt cernas euidentius, ostendam tibi, & posse homines sibi inuicem nocere, & velle etiam, si sine habe- nis, si liberi & soluti vagentur. Æqualibus eos viribus natura instruxit, vitæque alienæ dominus est, quisquis contemtor suæ. Corporis compages fragilis cernitur, solutu facilis, etiam si leuis ictus præcordia tangat. Non ossa ingentia, non robur Gigantes in tuto collocat. Quo vis non pertingit, insidiæ penetrant. Nihil venenis imperuium est: eadem astutia, aut si maui prudentia omnium animis infidet, qua maxima quiuis inferre aliis damna aptus est, robustissimumque neci dare potest, etiam si vigiliis, telisque circumseptus ambulet, & æs triplex circa pectus habeat. Inæqualitas quæ nunc est, a lege civili introducta est; quod in tantum verum videtur, vt dormitasse potius Pufendorffium credam, quam Hobbesium, quem ille perstringere propterea *Lib. II. cap. 2. de I. N. & G.* voluit. Non enim hoc vult noster, quasi naturæ hominum aliquam infirmitatem ciuitas induxisset. Eædem animæ sunt, eædem, totidemque manus; sed exercitium virium desit, postquam illi in leges consensere, illamque virium æqualitatem imperantium iussibus subiecere, in varios status diuisi, & ex suo remittentes,

Homines sibi possunt nocere, & volunt.

B 3

quan-

quantum ad firmam stabilemque conseruationem sui satis est r).

r) Hobbes. loc. cit. §. 4.

§. XIX.

Obiecta Hobbesio diluuntur.

Noui tamen, quid Hobbesio obiiciatur. Qui potest, inquit, nocere, ille non statim vult nocere: ingenii hæc quædam præcipitantia est, nec ferendus paralogismus, quem & Cartesius admittit de sensuum fallacia disputaturus, quod semel me decipere potest, illud semper decipiet. At ego non sic inquam, Hobbesius argumentatur, vt falsas consequentias firmissimæ eiusdem demonstrationes detegant potius, quam stabiliant. Nam, finge, secundum captum tuum, & peruersos & modestos homines: fac bonorum insignem multitudinem esse: eosdemque eadem aliis, quæ sibi permittere. Ex necessitate nihilominus nocebunt, volentque nocere. Quis enim modestos distinguet ab immodestis, aut vbi boni inuenient semper bonos. Eadem diffidentia obtinebit, idemque metus. Multæ latebræ sunt, multi recessus in mentibus mortalium, quos non iniuste semper timemus, postquam videlicet cognitum est, hominem in omnes horas mutabile animal esse, nec feminas solum, sed & mares inconstantissimæ naturæ. Ergo ad arma etiam boni conuolabunt, licet, cum soli sunt, pacem optarent, & beatissima quiete perfungi vellent. Latrones etiam patientissimos viros ad sui suorumque membrorum incolumitatem defendendam excitant, qui in hoc tantum ab iis differunt, vt quod illi ex naturæ suæ peruersitate suscipiunt, hi cum aliter salui esse non possint, cum quadam repugnantia faciant. Namque frustra vrgetur, boni sunt, ergo

ergo bona præstabant; ergo a damnis inferendis alienis-
simi erunt. Non sic possunt illi a nocendo esse alieni, cum
urgentur. Urgentur autem cum sceleratorum vis instat,
cum modestia aliorum, si qua est, in occulto latet, & ma-
iora necessarii metus argumenta præsto sunt, quam mu-
tuæ fiduciæ, quæ quomodo aliis subsidiis sepositis obtineri
possit, ego equidem nec video, nec cognosco.

§. XX.

Ex quo illud quoque patet, Hobbesium non esse in
morali Philosophia adeo peregrinum, ut quoscumque ho-
mines iisdem plane ac similibus cupiditatibus subiiciat.
Agnoscit ille quandam differentiam, nec pertinaciter re-
pugnat, ut si iucundum tibi videatur, aliquos eorum fa-
nos ac rectos fingere,ingas licet; dummodo hoc teneas,
eos non posse nolle sibi metuere, iisque, quos metuunt, a-
liquid mali inferre, donec plena securitas constet, sed quæ
sine pactis tamen constare nequit, aut imperio.

An Hobbesius
æquales aut
similes homi-
nibus inclina-
tiones adscri-
pserit?

§. XXI.

Quod cum comprehendere satis non potes, homi-
nis naturam altius rimare, & postquam per ordines quo-
rumvis viuentium ambulaueris, ipse iudica, vter veritati
magis consentanea cogitauerit, dixeritque. Propone ti-
bi si lubet ingeniorum quorumvis certamina, & ex ea con-
tentione propullulantes discordias. Nemo errare facile
vult, veritatem omnes manibus tenere cupiunt, plerique
consentientes, non dissentientes, quærunt, & si dissenti-
ant, vniti sane non sunt. Vnde diffidentia oritur, odium,
si non apertum statim, occultum tamen, cum nemo etiam
ex aliorum æstimatione stultus haberi expetat, siue do-
ctrinas

Lernā malo-
rum ambitio.

Arinas spectes, siue politicam prudentiam. Quod omnium religionum sectæ te docere possunt, sanctissimæque animæ, quæ se diuino spiritu regi & affari præsumunt, sanguinolentis sacrificiis sibi inuicem parentaturæ, quoties impunitatem sperant, hæresibusque suis aut schismatibus auctoritatem procuraturæ per reliquorum exitium & ruinas. Ita magnifice omnes de se ipsis sentiunt, suisque opinionibus & moribus, quos cum contemptu aliorum extollere pergunt, vsque dum vel risus, vel verba, vel gestus, vel aliud quoddam signum patientiam rumpat, & lædendi libidinem cunctantibus inspiret. Et licet non nesciam, non omnes eadem ambitionis alacritate urgeri; scio tamen, & experimentis constat, quouis vitiorum morbo laborantes, veros amicos non esse, sed occasionibus quibusuis inuigilare, vt noceant, molestiasque, quas ab eiusmodi diffimulatione sentiunt, ceterorum damnis ac contumeliis a se auertant.

§. XXII.

Item auaritia.

Cui malorum multitudini idem, & ad similia tendens habendi appetitus accedit, qui homines non minus ac bruta, & canes irritat, vt de obiecta sibi carne, frustulisque certent, nec diuisionem, sed proprietatem anhelent, aut si diuidant, ad robur prouocent, corporisque & membrorum prærogatiuas, vt in fabula apud Phædrum est:

Vacca & capella & patiens ouis iniuriæ,

Socii fuere cum Leone in saltibus,

Isti cum cepissent ceruum vasti corporis,

Sic est locutus partibus factis leo:

Ego primam tollo, nominor quia leo,

Secundum quia sum fortis, sic tribuetis mihi,

Tum

Tum quia plus valeo, me sequetur tertia.

Malo adsocietur, si quis quartam tetigerit.

Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

Numquam est fidelis cum potente societas.

Nec vero sic ablatum omne diffidium erit; pugnabunt vacca & ovis suo more, aliisque adiunctæ leoni insultabunt, ut lepores, cum aut prostratus est potentior hostis, aut redactus ab aliis in casses, quem prosternere ipsæ aut subigere non valuerunt.

§. XXIII.

Ita ergo *idem velle*, ut eleganter Seneca loquitur *de Ira Lib. III. cap. 31. amoris causa est atque odii*: ita in statu naturali de nugis certabitur, de gloria, de lucro. Verum enim vero ubi cupiditas regnat, anticipatione quadam, si saluus esse velit, quilibet utetur, maxime cum ille, qui sic ait, non iniuste agat, & contra rectam rationem tumultuetur. Et enim non video, quomodo aliter facere possit, aut quibus ex causis, posita eiusmodi conditione, vituperari queant homines, si inter tot pericula, quæ unicuique ab appetitione naturali intenduntur, iter ad conservationem sui aperiant, & quibuscunque modis cauere sibi studeant. An enim eum extinguēs instinctum, quo singuli ad bonum sibi feruntur, & ad fugam eius, quod sibi malum est? An illam necessitatem supprimes, qua ego, qua tu, qua omnes constringimur, ut mortem & interitum omnium φοβερώς φοβερότατον quam longissime arceamus? Non absurdi credo sumus, aut stulti, si id, quod inter varia, quæ nos circumstant discrimina, ratio suadet, mascule exsequamur, dolores amoveamus, membra tueamus, vitam defendamus, conseruemusque. Sane quod contra rationem

In statu naturali vim adhiberi iure posse

C

non

non est, iniuria factum dici, quodque mens recta indul-
 sit, illicitum pronunciarum nequit. Qui aliter putaret, o-
 stenderet factum suo se mori velle, vitæque tædio commo-
 tum ob hoc solum notissimam illam præpositionem ne-
 gare: quemque vitam & membra sua, quantum potest,
 tueri debere s).

s) Vid. Hobbes, cap. I. §. 7.

§. XXIV.

Quod demon-
 stratur am-
 plius.

Namque cum moritur homo, amplius non est: cor-
 pus, cum spiritus secessit, cadauer habetur. Anima an
 sit post obitum superstes, vt Philosophi, & extra reuela-
 tionis terminum constituti, ignoramus, nec dubitamus,
 quin paucissimi futuri sint, qui hominis essentiam in sola
 anima quærerent. Non enim nisi Platonium solatium
 est, membrorum compagem esse carcerem. Nemo,
 scripturæ lumine destitutus, certus esse potest, an sine ea
 aliquid esset permanens. Deinde an torqueri ab aliis
 velis, vix credam, nisi Stoicum agas, secundum quem
 Phalaridis taurus paradus habetur, & intensus dolor non
 insuavis aliqua voluptas. Igitur & tu iustissime arma ca-
 pienda iudicabis, tuisque facultatibus vtendum censebis,
 nisi sciens, viuens, prudensque perire, & quorumuis ad-
 uersantium ludibrio exponi velis.

§. XXV.

In statu natu-
 rali quilibet
 est iudex a-
 ctionum sua-
 rum.

Nam inficetum est, quod affertur: Dubium adhuc
 fore, an bona conscientia eiusmodi violenta adhiberi re-
 media possint? Nec minus ambiguum esse, an tam per-
 uersa omnibus mens sit, vt beneficentia, patientia, moder-
 stia, humanitas exulare penitus, penitusque debeat? Fa-
 cile quippe reponitur, nobis ius esse nos ipsos conseruan-
 di,

di, aut minus. Sin illud frustra dubitatur, an vnusquisque ius habeat vtendi omnibus mediis & agendi omnem actionem, sine qua conseruari non possumus. Contradictoria sunt, posse aliquem velle finem, & tamen non posse velle media ad finem necessaria. Nam media non amplecti idem est, ac non amplecti finem. Sin hoc, æquissime forte ex te interrogo, cur nobis illa corporis machina sit concessa, illa vita, quam spiramus, illa anima, qua mouemur; vt pessum eamus? vt non simus homines? vt non moueamur? vt aliorum insultibus pateamus? Stultitia est interire velle, cum ad interitum non simus creati; non viuere velle, cum vita nobis sit data; non conseruari velle, cum conseruatio nostri cum vita nostra arctissime sit coniuncta. De violentis vero remediis alii temere & sine caussa iudicium sumunt. Nos ipsi iure naturali iudices sumus. Extra imperium cum viuatur, superiorem nullum agnoscimus. Heic iudex in propria caussa esse potest: quod sub communi vinculo ciuitatis vel imperii viuentibus denegatur. Alium eius rei arbitrum facere, summam, ni fallor, absurditatem innuit. Nam ita necesse est, vt & ipse agens eius arbitri arbiter statuatur, vtrum scilicet recte arbitratus fuerit? Æqualitatis enim, quæ inter homines natura est, ratio hoc permittit, vt de meis actibus qui iudicet, de eiusdem & ipse iudicem, nisi plus alii in me, quam mihi in alium licere somnies. Nec fallor, si alterius inefficax iudicium dixero, dum alii in alium ob æqualitatem ius imperii nullum, nulla coactio, nihil præcipuum sit, vtpote quod in æqualitatem innueret. Itaque fiet, vt de proprio bono, vel malo rectane mea sit ratio vel minus, ipse iudex sim. Naturaliter enim ei potius credendum est, qui de nego-

tio possit rectius testari. Is autem est, qui de eo, quod quæritur, notitiam rectiorem habet, de cuius proprio bona agitur. Alter alterius bonum vel periculum præsens non æque sentit, futurum non æque videt: etiamsi quid Iupiter Iunoni in aurem dicat, alias sciat. Frustra ergo illius consilia expetentur. Tu cum hic sis, aliter senties, & magis fere, quam alter ex tripode respondebis ¹⁾.

¹⁾ Hobbes, de Civ. cap. I. §. 9.

§. XXVI.

Nec iuuat aliam iuris, aliam recti quæstionem esse, videndumque restare, vtrum regula legi, vel rectæ rationi iudicatio conueniat. Conuenit enim meæ rationi, se ipsum conseruare; conuenit rectæ rationi, quia hoc Deus vult, conuenit prudentiæ, quia imprudens est, qui se negligit; conuenit iustitiæ, quia iniustum est, spiritum prodigere, quem Deus totius naturæ auctor hominis custodia demandauit. Actio igitur mala esse non potest. Sufficit pro tranquillanda conscientia desiderium pacis, exercitium ²⁾ non requiritur, nisi vbi haberi potest. Extra imperium vero & ciuitatem haberi nequit, antequam ostendas, magnam multitudinem hominum nullo imperio contentam, a paucis quoque (loquor ad tuam mentem) non posse perturbari, omnes homines sapere, ac dictata sanæ rationis & liquidissime intelligere & obseruare, omnesque affectus & prauas libidines plane eiurasse, ac exuisse.

²⁾ In statu naturali sola illa lex, quæ conseruationem sui iniungit exercetur, & obseruatur: Reliquæ mente videntur; sed bello durante earum exercitium est in suspenso. Applicandum: *Inter arma silent leges.*

§. XXVII.

Occurritur
obiectioni.

§. XXVII.

Ergo quidquid etiam contra hoc *παράδοξον* tumultu-
 eris ac clames, natura vnicuique ius in omnia dedit; fa-
 ciendi quisque ius habet, quod libet, possidere quod vult,
 vti, frui omnibus, quæ obueniunt. Quod sane stupendum
 videri non potest, si consideremus, statum naturalem bel-
 lum esse, belli vero alias, alias pacis artes exsistere, & quod
 nunc virtutis ac prudentiæ nomine celebratur, in illo sta-
 tu, vbi nullum commune vinculum est, sed multæ vo-
 luntates, vitiorum ac stulitiæ encomium mereri. Nimi-
 um enim simplex est, qui, cum omnes rapiunt, lædunt,
 nocent, grassantur, & immodesti sunt, solus modestus
 haberi expetit, solus patiens, quod idem est, ac perire,
 mactari, iugulari velle & in ruina ac exitio suo gloriam
 quærere. Rideremus credo Batauos, Anglos, Germa-
 nos, si cum Franci irruunt, & Gallorum vis instar, iuris
 naturalis præcepta, & rationis quasdam suasiones op-
 ponere statuerent; si cum socialitatis ligamenta abrupta
 sunt, ad tranquillitatem prouocarent, & cum armorum
 formido vndique circumstrepit, licitam sui defensionem
 negligentes, immanis hostium præda fieri stolidissime de-
 siderarent. Extra bellum hæc omnia sana esse concedo,
 ac recta: in bello vero dolum pro virtute habemus, insi-
 dias probamus, rapinas laudamus, cædes commenda-
 mus, quia his sine pereundum foret, quod tamen nec ra-
 tio suadet, nec ipse DEVS vult, qui vivere ac exsiste-
 re nos voluit, quamdiu per naturæ vires possumus, ac
 valemus. *m)*

In statu natu-
 rali datur Ius
 omnium in
 omnia.

m) Elumbe contra nos argumentum est: Vbi ius, ibi ex altera par-
 te obligatio: In statu civili hoc axioma plerumque verum erit:
 In naturali non item. In illo est Ius omnia in omnia; rapi-
 unt, qui possunt, nec alter tamen obstrictus, vt diripi res suas pa-

tiatur. Status naturalis bellum est. Cum aſſeri inſidentes in naufragio ſalutem quærunt plures, quilibet ius habet protrudendi alterum, ne pereat ipſe; neque tamen obſtrictus eſt alter, ut excuſi ſe patiatur.

§. XXVIII.

Breuis dicto-
rum repetitio.

Enim vero ita Hobbeſius, aiunt, ſibi ipſi contrarius eſt, quod nunc iuſtum pronunciat, alibi iniuſtum dicit; vult bellum, vult pacem, vult contraria: cumque ſibi ipſi non conſtet, duplicem dicendus eſt habuiſſe rationem, vnam ſanam, alteram corruptam. Sed perſiſte, quæſo, ut affirmem, te nimis præcipiti iudicio Hobbeſium abſurditatis reum peragere, & condemnare. Repetam prius ſententiæ Hobbeſianæ nexum, quem omnes in tanta prolixitate non capiunt.

- I. Homo cupiditatibus ſuis agitur, & ſecundum eas agit.
- II. Cupiditates ſunt malæ.
- III. Quidquid facit, facit ſecundum illas.
- IV. Societatem quærit, ſed illis conformem.
- V. Quæcunque ſocietas affectibus noſtris conformiter initur, non eſt vera vnio, ſed diſiunctio.
- VI. In omni diſiunctioe eſt bellum.
- VII. In omni bello cædes, rapinæ, ius omnium in omnia.
- VIII. In bello vita defenditur.
- IX. Vitam cum anticipatione defendere quilibet, poſito ſtatu turbulento, poteſt.
- X. E bello emergere nemo tuto poteſt, niſi per imperium.

Vide, lector, Hobbeſius in abſtracto, ut loquuntur, optime comprehendit pacem nobis meliorem futuram, quam bel-

bellum; sed quomodo obtineamus pacem, in statu libertatis & naturæ, (hæc enim mihi & Hobbesio status naturalis x) significatio est,) non video. Pufendorffius & alii existimarunt, homines non esse adeo malos. Ille & velle eos sibi nocere, & posse ostendit, ostendimus etiam nosmet ipsi: etiamsi bonos malis intermixtos fingas. Debent hi quoque nocere, ni velint perire. Nunc quæritur, an iuste agant? Hic ego contra. Iuste agunt, durante bello, vbi pax haberi non potest: iniuste agerent, si pacem obtinuissent. Pax firma sine imperii vinculo haberi non potest. An in his contradictio est?

x) Reliquas significationes hic non curamus. Vide tamen Excell. Thomasi Jurispr. Div. lib. I. cap. II. §. 50. 51. eiusdemque not.

§. XXIX.

Sed finxit, pergunt, eiusmodi sibi statum bellicosum. Non fuit vmquam, non est, non erit. Certat Hobbesius cum chimæris, fingit sibi larvas. Quæ hæc insania est, ex fictione producere vera? Nollem hæc tibi excidisse. Fingunt homines sacri, & mala, quæ nondum sunt, ob oculos ponunt, vt absterreant homines a peccatis. Fingunt Logici: si asinus volet, habet pennas, fictio est; sed tamen veritatis connexionem habent. Fingunt Icti, & ex illis fictionibus certa, indubitata, & commoda multa resultant. Hobbesium non vis fingere. Deinde ostendam tibi, non omnia ab Hobbesio esse ficta. Gentes an viuunt in statu naturali, an non? Si dicas, viuunt, vides eum non omnia fingere: Si negas, viuere debent omnes sub communi vinculo imperii; quod est falsum. Expressit veritas Hubero Icto consummatissimo confessionem: *Videamus,* inquit,

An finxerit Hobbesius, & si finxit an sit culpandus?

Huberi cum Hobbesio consensus.

inquit, quid ex his rebus concedi possit, quid negandum sit Hobbesio. Enim vero naturam hominum esse tam corruptam, ut alter alterum oderit, alius alium subigere, spoliare, occidere velit, si detur facultas, in vniuersum negari non possit; experientia litterisque sacris id abunde probantibus. Ideo si status naturalis sine imperio ciuitatis alicubi durabilis existere, non est dubium, quin ibi dominaretur bellum omnium aduersus omnes, ut exemplo non modo gentium barbaricarum, sed nostræ quoque Frisicæ recenti documento probari potest. Nam celebris illa gentis nostræ libertas, quæ post tempora Caroli Magni, nullum Principem domesticum aut alienigenam passa erat, tandem in resolutam omnium ordinum licentiam sine vlla potestate coactiua, vel vnius, vel plurium degenerauit. Qua conditione per integrum fere sæculum vixere maiores nostri in verissimo statu belli omnium contra omnes, scissa gente tota in duas quidem factiones summas, verum ita, ut sine sedibus certis per omnem prouinciam gladii micarent: sibi quisque nobilis & paterfamilias viribus suis fidens, clientibus amicisque in auxilium adscitis, auctor & Dux pugnae, arcibus contra arces, turribus contra turrets in eadem vicinia oblique erectis, atque munitis: plerumque bellum sine legibus belli; nec modo caedes & sanguis in rabie præliorum; sed etiam in captos sæuitia, carceres inhumani, deformia supplicia, & quidquid furor ciuilis odiumque efferatum audet sine fine, modoque exercitum. Nec alius e tantis malis exitus quam per vnius imperium adductius & validius, quod primum e Saxonibus, dein ab Austriacis superuenit, inueniri potuit. Non recusamus igitur primam positionem Hobbesii summam, quod status naturalis sit bellum omnium contra omnes. Addit Hobbesius, status illius naturalis vestigia etiam in ciuitate remansisse. Cogita enim, verba eius lector ex Leuiathane cap. XIII. p. m. 65.

quando

quando iter ingrederis, cur comites quæris, arma gestas, quando dormitum is, fores claudis, arcas obseras, idque legibus & ministris armatis ad omnem violentiam vlcisci paratis, qualem opinionem habeas de conciuibus, de vicinis, & domesticis, nonne cautela ista tua humanum genus æque accusas atque ego? Ad iicimus non sine ratione, eam cautionem propterea ab hominibus capi, quia noctu, & cum soli sumus, imperii vis videtur aliquatenus remota: adeoque intuta omnia; nec scio, annon moderamen, quod vocant, inculpatæ tutelæ eidem fundamento innitatur, tum demum videlicet membra ac vitam propriis viribus mihi licere defendere, vbi magistratus auxilium implorari nequit. Refer huc quoque licentiam datam quibusuis, occidendi furem nocturnum: quod ad diurnum non extendunt Doctores inducti, sine dubio, quod non tantum interdium persequi res nostras queamus, sed etiam implorare opem summæ in ciuitate potestatis. Lege tamen *Grotium de I. B. & P. Lib. II. c. I. §. 12.*

y) de *Iur. Ciuit.* lib. I. sect. I. cap. III. §. 6. 7. seq.

§. XXX.

Quæ etsi ita se habent, video tamen, permultos adhuc subducere supercilia, quod probatum nondum sit, bellum omnium erga omnes fuisse. Potius, aiunt, sacræ litteræ ostendunt, statum primorum hominum in societatibus viuentium fuisse pacificum, non bellicosum. Sed satisfecit iam huic dubio Doctissimus Theologus & Polyhistor *Io. Christoph. Becmannus* in *Meditat. Polit. cap. IV. §. 2.* Respondeo, inquit, id ipsum confirmare sententiam nostram. Nam si societates ideo fuerunt coæuæ humano generi, vt homines pacati viuerent, e contrario sequitur,

Cur societates rectoriæ statim ab initio introducæ?

D

socie-

*societatem (reſtoriam) homines pacate non victuros fuiſſe, & ſocietates hominibus connaſci oportuiſſe, ne illi pacate non viuerent: quod ipſum eſt, quod dicimus: ſtatum hominis naturalem eſſe ſtatum belli. Atque adeo, ſi quis concordiam exuerit, ac hoſtilem in alios animum ſumſerit, is a primæuo ſtatu quidem deficit, verum ſociali, ſine quo in primis rerum initiis etiam inimice cum aliis vixiſſet. Id adhuc notandum eſt, Hobbeſio iniuriam fuiſſe factam a Pufendorffio & aliis, dum affirmarunt, eum homines a Deo fuiſſe conditos, negaſſe, ſed veluti fungos e terra pronatos, aut veluti Cadmæos fratres, ſemine ſparſo, germinaiſſe. Recte addidit, *qua fabula fallor an repræſentari poſſit ſtatus naturalis* z). Fallitur enim Vir clariffimus, nec Hobbeſius vniquam ex animi ſententia ita ſtatuit, ſed finxit, prout nemini prohibi- tum eſt, fingere homines in ſtatu naturali ita exiſtare, & exiſtiſſe, vt tanto euidentius pateant mala, eiſmodi conditione poſita. Conditio vero nihil ponit in eſſe.*

z) Pufend. de I. N. & G. Lib. II. cap. 2. §. 4. Tu euolue, ſi placet, Hobbeſium de Ciue cap. IIX. §. I. & ſequentia inuenies: *Vt redeamus iterum in ſtatum naturalem, conſideremusque homines, tanquam ſi eſſent iamiam ſubito e terra (fungorum more) exorti & adulti, ſine omni unius ad alterum obligatione &c.*

§. XXXI.

Nec ad rem facit, homines primos non vixiſſe ſub imperio ciuitatis, & tamen vixiſſe pacate. Nobis ſufficit vixiſſe ſub imperio, vixiſſe in familia: ciuitas quippe familia magna eſt, prout familia ciuitas parua. Habet pater in familia deſpoticum certe imperium: nec in hoc diſtinctum ab illo ciuitatis: quod contra Pufendorffium obſerues *Lib. II. de I. N. & G. cap. 2.* aduerſus Becmannum diſputantem. Putauit enim ille, hunc peruerſiſſe ſtatum
con-

An Hobbeſius negauerit, homines a DEO fuiſſe conditos?

Inter primos homines fuit imperium.

controuerfiæ, & de societate in genere verba feciffe, cum sermo fit de societate rectoria.

§. XXXII.

Quibus præmissis relinquatur certe, immo ita dicendum esse liquido cognoscis, homines imperii vinculo connecti debere, ne necessario viuere disiunctos & dissociatos velis, mutuis bellis & pugnis se inuicem confecturos. Atque hoc etiam in caussa fuit, cur *Hermogenianus leg. 5. ff. de I. & I.* ponat primo bella, deinde discretas gentes. Verba legis dabo: Ex hoc iure gentium introducta bella: discretæ gentes: regna condita: dominia distincta: agris termini positi: ædificia collocata, commercium, emtiones, venditiones, locationes, conductiones, obligationes institutæ, exceptis quibusdam, quæ a iure ciuili introducta sunt. Recte ad mentem nostram Antonius Faber in Rational. ad h. l. *Ratio, inquit, dubitandi est; bella sunt contra illam naturalem cognitionem, inter homines constitutam. Ergo contra rationem naturalem. Sed subiungit statim rationem decidendi: Duplex est ratio naturalis: vna, quæ talis est per se ac simpliciter. Altera, quæ secundum quid, & ex suppositione malitiæ humanæ, per quam violata est cognatio illa naturalis. Bella porro, quæ sunt ex ratione naturali secunda, non ex prima.* Nihil ad sensum Hobbesii potuisset proferri accommodatius. Neque enim ille negauit vniquam pacem repugnare hominis naturæ, quæ *Conringii* odiosa explicatio fuit. Agnouit is tranquillitatem esse suauiore, felicior, sanctior, vtilior, sed posita eiusmodi hominum conditio-

Hermogenianus
Ictus
Hobbesianus.

Antonius Faber
Hobbesianus.

ne, positis eorum affectibus malefanis, non potuit non ominari bellum omnium aduersus omnes, in quo postea, quia turbis omnia miscentur, fit ius omnium in omnia, & cædes, rapinæ, quas in pace damnamus merito, in licitis.

§. XXXIII.

Vlricus Huberus Hobbesianus.

Fateor ingenue, eam legis quintæ expositionem videri tibi posse incongruam, atque paradoxam; a sensu Hermogeniani alienam, natam in nostro cerebro, non probandam ullius Doctoris, qui sit alicuius auctoritatis, consensu. At dixi tamen hoc solum videri ita tibi posse. Quid enim? an pati potes, vt Vlricum Huberum appellem Frisiorum Ictorum non tantum, sed & ceterorum omnium decus atque columen? Sin hoc concedas, (concedes autem spero,) ecce Virum famigeratissimum pro nobis adducimus, laudamus, sequimur, commendamus. *Quid hoc, inquit ad hanc legem, quod bella ponit (Hermogenianus) ante discretas gentes, regna condita, dominia distincta? Num quid Hobbesianus est hic auctor improbatæ merito doctrinæ? Hobbes enim statum naturalem, in quo homines a prima origine vixerunt, nihil aliud esse quam bellum omnium aduersus omnes docet. Ad primam hanc difficultatem, pergit, contenti sumus, vt Hermogenianus hac parte pro Hobbesiano habeatur. Nam etsi nemo alienior sit ab Hobbesii adstructa doctrina, in hoc tamen principio, quod status naturalis humani generis sit status belli promiscuus, valde illi adsentimur, vt demonstraui in part. II. Digress. cap. VIII. quæ non repetimus. Nec alio Hermogeniam consilio bella primo loco posuisse persuasi sumus. a)*

a) Eunom. Iur. p. 13. seq. Quæ vero deinceps addit Huberus, ostendunt,

dunt, eum principia Hobbesii patienter approbasse, ac tulisse, conclusiones prona consequentia inde fluentes, repudiasse. Quod mihi videtur aliquatenus inconueniens. Consensit is, statum naturalem esse statum belli, in hoc autem bello iniustitiæ labem adspersit hominibus, qui se modo prædicto essent defensuri. Ecur vero? quia cædere, rapere, rationi putat repugnare. Quem scrupulum ei distinctio inter statum *ordinarium* & *extraordinarium*, inter ius naturæ *absolutum* & *hypotheticum* potuisset euellere. Eadem hic ac in litibus priuatorum defendendis fere ratio militat. Satius quippe foret, vt omnis litium ferendarum materia, actiones omnes cessarent, nec iudice opus foret, nec tribunalium fores pulsarentur: at nunc cum lites sunt, cum amoris illud pretiosum vinculum est rescissum, non video cur is, cui infertur iniuria, cuiusque patrimonio damnum datum est, non possit alteri intentare litem, qui patientia eius abutitur, latentemque virtutem temere prouocat, ac experiri tentat? Hoc volo, melius fore, si homines nullo ciuili nexu indigerent, si etiam in statu libertatis pacati, atque tranquille viuerent: sed cum hoc fieri nec queat, nec fiat, credo esse ferendum, si posito statu turbulento & inimico, concedatur etiam cuiuis, quod non tantum naturalis instinctus, sed ipsa quodammodo lex diuina præcipit ac permittit. Multa enim ex hypothesi, vt loquuntur, iusta sunt, quæ absolute, vt sermocinantur in scholis, probari non possunt.

§. XXXIV.

Nunc vt videas non tantum nos Hermogenianum referre ad Hobbesii scholam, quia retulit Huberus; at tendamus quæso pressius, quid dixerit, & an cum eo conueniat ex æsse. In conditione tali, verba sunt Angli in *Leuiathane* cap. XIII. pag. 64. de bello in statu naturæ loquentis, locus *industriæ nullus est, quia nullus fructus: Nullus terræ cultus, nulla nauigatio, ædificia commoda nulla, instrumenta, quibus quæ maioribus indigent viribus moueantur,*

Conferuntur dicta Hobbesii & Hermogeniani.

nulla faciei telluris cognitio, nullæ artes, neque societas, sed quod grauissimum est mortis violentæ metus, & periculum perpetuum, vitæque hominum solitaria, indiga, bruta, & breuis. Atque hi sunt libertatis naturalis egregii fructus. Hermogenianus contra primo docet, illos formidolosos tumultus iure gentium esse introductos, illa latrocinia, eas rapinas, istas cædes; deinde discretas gentes condidisse regna, vt si tolli non posset in totum status naturalis, tolleretur tamen ex parte. Sub regnis, addit, distincta dominia, quæ in illa libertate, vt distincta vix concipi possunt, agris termini positi, vt defenderentur, & partim arcifiniis, partim limitaneis in tuto ponerentur; ædificia collocata, cum antea in cauernis brutorum more delitescerent, ac in arborum truncis veluti contempta animalcula securitatem quærerent; commercia instituta, emtiones ac venditiones, locationes & conductiones, obligationes inductæ, cum alias nemo alteri fidem haberet, nemo emeret, sed raperet, nemo locaret, ne hostem stabulareret, & anguem foueret in sinu, nemo se obligatum crederet, cum esset potentior, & alterum viribus superaret, & reliquos resistere sibi vix posse, speraret. Non possum non, quin hic detegam aliquod viris etiam magnis adhærens præiudicium. Existimarunt illi moribus gentium Germanicarum purioribus imputandum esse, quod illæ sine ciuitate viuerent, siue commerciis, siue instrumentis, vt credebant luxuriæ; siue voluptate fere, siue commoditatibus vitæ. At meo isti iudicio rectius fecissent, si Germanos meos velut in statu naturali viuentes inter se considerassent, ita vt pagus contra pagum insurgeret, populus contra populum, Cherusci contra Marcomannos,

Germanorum
 populi anti-
 qui vixerunt
 inter se in sta-
 tu naturali.

nos,

nos, Sueui contra Thuringos, Chamaui contra Bructeros, Vangiones contra Triboccos &c. vagi, palantes, latrocinantes, & ad bellum semper compofiti; in quo illa vitæ nostræ commoda exulabant, illæ pacis artes extorres agebant, donec Carolus M. in vnum corpus compingeret discordes animas, & quæ antea nonnisi tumultibus vacabant, & prædiis inhiabant, Principe sub vno admitiora, ac tutiora confilia impelleret. Eadem miseria in aliis gentibus inueniebatur, quas barbaras propterea dixere veteres, utpote bonis artibus, litteris, illisque pacis suauissimis bonis destitutas.

§. XXXV.

Vnum est, quod torquere adhuc alios possit, qui de statu naturali magnificentius sentiunt. Esse nempe in ciuitate quoque non pauca incommoda, posse interdum Principes degenerare, eosque qui regnant, potentia sua abuti, quos tamen ob securitatem eligi constaret. At enim facile hic nodus soluitur. Libertas naturalis malum est; est etiam imperium: sed hoc minus, illa maius. E duobus autem malis vnum videtur eligendum, illudque, quod minus est, boni speciem induit; cum alterum vice versa miseriam nomen retineat. Libertas nomine solo blanditur, re ipsa mala, calamitosa, exitiabilis omnibus, ac perpetuum damnum datura. In hac homines noluit subsistere Hobbesius, sed potius colligandos in vnum statuit, aperto iudicio, eos aut non intellexisse, aut præfracte notitiam, quam de illius principio habent, dissimulasse, qui scripserunt, Hobbesium omnia tumultu impleuisse, & ex humano genere perpetuum funus efficere voluisse: quæ, nisi fallor, *Hedingeri in Conspectu I. N. opi-*

Dubium soluitur de incommodis Imperii.

An Hobbesius statum naturalem commendauerit?

Qualem Lectorem desideret Hobbesius?

An eius principia ambiciosi grata, atque commoda?

opinio est. Vbi enim hoc voluit? Eam, quam *Grotius* & *Pufendorffius* quærunt pacem, quærunt & ipse, sed vt supra dixi, modo diuerso. Homines sub imperii vmbra vt conquiescant, & illud lamentabile funus euitent, serio intendit atque optat. Tantum abest, vt velit perire. Hobbesius Lectorem attentum, acrem, meditabundum flagitat, non excœcatum præiudiciis, non obrutum multa inutilium rerum lectione, & vanarum conceptionum pondere. Noui equidem *Bæclerum* existimasse, si veteres esset secutus nouus suo tempore auctor, non verberaturum adeo grauitur. Sed ille si rescuisset, responsi loco *Bæclero* quod aliis, sine dubio dedisset: *Ego si tantum legissem, quantum vos, in eadem vobiscum ignorantia versarer.* Illud me ipsum vssit aliquando, eius principia ambiciosi solum fore grata, qui hac semper excusatione vtuntur, se quærere pacem, sed quia obtinere nequirent, ab se esse quærenda belli auxilia. Sed deprehendi demum, id eodem modo occini *Grotio* & *Pufendorffio* posse. Neque enim ita sociales volunt homines, vt si tranquillitas obtineri nequeat, eos obtestentur omnibus modis, vt viuant tranquille. Probant & ipsi bellum, defenduntque, vt probat ac defendit Hobbesius. Si qui eius abutantur dictis, id Philosophiæ hominis in hoc sani neutiquam censeo imputandum, sed aliis bene dicta male applicantibus, aut inscitiam affectantibus, aut plane non intelligentibus id quod supra captum est triariorum, seu vulgi.

§. XXXVI.

Quomodo Spinoza differat ab Hobbesii doctrina?

Sed satis pro Hobbesio credimus esse disputatum, eiusque accurata principiorum, quæ posuit, demonstratione. Restat nunc vt videamus, quomodo illa a decretis

tis

tis Spinozæ differant. Hæc vero infelix anima longius nisi fallor procedit, nec fines regit, sed perrumpit *b*). Agnoscit quidem, vt alter, ius omnium in omnia, nec male hæctenus, quamdiu de statu libertatis loquitur. At iam extra orbitam profilit, & reipublicæ obligationem in hoc, ait, consistere, quod multi, qui in vnum conuenere, singulis potentiores sunt, vt eos queant cogere. Eam vero cessare, vbi plures, vel qui ius plurium e consensu habent, potestatem reliquos cogendi amiserint. Quod sane est pactorum vim omnem conuellere, & post introductam ciuitatem inducere novos tumultus, noua bella, nouum exitium, & maius aperire sepulchrum. Pacto Spinozæ mera verba sunt, e quibus ius nullum nascatur. In hoc Hobbesius semper dissensit, dissentietque. In huius Systemate ius a vi seorsim consideratum datur in ciuitate. Ostendit ille pacta obligare, demonstrauique, hominem non fore hominem, hoc est ratione sua vtentem, si quod promisit, non seruare, & quod dedit nollet dare, atque relinquere. Omitto Spinozæ proprium esse ab altero in his disputationibus numquam proditum, Deum & mundum esse vnum & idem, res omnes, etiam animas a caussis naturalibus esse productas, easque necessario agere, & per eas vniuersum regi, regi quoque hominem, quod est tollere bonum, malumque, miscere cuncta, confundere caussæ & effectus clarissimas notiones, ac fatale fidus obtrudere rebus quibuscunque, Atheorum more, in quorum classe si quisquam fuit, maxime sane fuit Benedictus Spinoza.

b) Vide Tract. Theolog. Polit. cap. II. §. 4. seqq.

c) Conf. Lib. de Ciue cap. II. & III. §. 2.

E

§. XXXVII.

§. XXXVII.

An gentes liberae inter se sint hostes?

Vnum amplius deducamus, quod obiter indicauimus supra, quæsituri iam exactius, an gentes seu republicæ liberæ viuant inuicem vt hostes, earumque conditio indolem belli habeat. Hostis est, quisque cuique, cui neque paret, neque imperat. Hæc Hobbesii propositio est. An paradoxa, an falsa, videamus. Videtur, inquiunt, falsa, quia cognatio etiam inter gentes est; nec illæ, quas iactas republicæ perpetuo hostes inter se sunt. Pacem pangunt, recedunt ab armis, nec tamen imperant sibi inuicem, neque parent. Hic ego respondeo. Confistit natura belli non semper in pugna, spectatur hoc loco animus & voluntas armis decertandi. Quoties cœlum imbrem minatur, non quidem dicimus pluit actu, sed pluet, & si pluit imbrem habes. Eadem ratione, cum se præparant ad bellum gentes, non statim adest pugna, sed obueniet, miscebiturque, quam primum vnusquisque populus vires adquisiuerit, & potentia animum inspiret, aut aliarum circumstantiarum probabilis ratio. *Quod possint, & velint sibi nocere, pro certo habemus.* Habent enim affectus, habent illas turbulentas cupiditates, quæ partim ad insidias ducunt, partim apertam vim suadent. *Semper, ait Hobbesius in Leviathane cap. XIII. pag. 65. alii aliis suspecti sunt, more stantes gladiatorio, armis oculisque intentis, id est, castellis & præsidiis ad confinia collocatis, & exploratoribus in hostico latitantibus, quæ est conditio belli.* Quod si pacem inuant, iurentque, voce sibi inuicem blandiuntur, & qui non intelligunt, decipiuntur. Non enim omnimoda ab armis cessatio hic inuenitur, quæ pax foret; sed intermissio temporaria, vt tanto ^{ma-}iori

Quid sit pax inter gentes?

iori impetu se inuicem possint concutere. Ieiunant pacis fœdera concludentes, vt magis mascule vorent, non aliter ac solitaria pugna decertantes sæpe quiescunt, vt reparatis viribus tanto certius atque fortius feriat ictus inimica præcordia. Neque rem conficeret, qui ita peroraret: Apage tuas ratiunculas. Quæ hæc miseria est, si vigeant perpetua inter gentes bella? Ipse Hobbefius improbat illam infelicem hominum conditionem ac fere deplorat. Qui nexus? quæ consequentia? Iam vult ac defendit statum inter gentes hostilem, calamitosum, ærumnosum, exitialem. At defines, credo, iactare querimonias, si etiam me audias. Hobbefius non negat duraturam, quamdiu gentes durant, miseriam, sed vide quomodo se extricet. *Quia, inquit, salutis subditorum provideri aliter non potest, non sequitur tamen illa miseria, quæ privatorum hominum libertatem plenam esset secutura.* Monarchia vniuersalis, verum est, tolleret forte illa mala, sed antequam obtineat scopum plus ultra spirans Princeps, non cessarent sane tumultus, & armorum cruentus horror. Defendunt Imperantes suam, quam acceperunt, libertatem, quamdiu eam defendendam sperant. Sperant autem, quamdiu spirant, & dolus, & vis, & infidiæ media suppeditant auertendi iugum, declinandique seruitutem.

De Monarchiâ
Vniuersali.

§. XXXVIII.

Naturalis illa quam vrbes gentium cognatio leue ligamen est, rumpendum facile, conscindendumque. Quid enim intelligis quæso per illam cognationem? An quod homines sint gentes, quod eadem in illis machina humani reperiatur: iidem artus, idem sanguis, nerui iidem. Atqui odio se inuicem habent, aut si maus non amant.

Quid de Naturali gentium cognatione habendum?

E 2

Non

Non dicam, frustra cognationem fingi, atque societatem gentium, quod Galli Germanos non cognoscant omnes, non Angli viderint omnes Batauos, non Bataui Suecos. Noui instantiam, nec in ciuitate omnes inuicem notos esse, multosque versari in vrbe, in eadem societate, sub eodem imperio, quorum oculos non distinguit meus, quorum facies vultusque non obseruauit Meuius, Caius, Titius. Hoc vrgeo, gentes non amare gentes, Rempubli- carum non esse veram societatem, non liberam a suspicio- ne, non vacuam a metu. Metus autem ad indolem belli pertinet: erupturus cum fragore, si spes sit opprimendi alterum.

§. XXXIX.

Plato Hobbe-
sianus.

Neque vero primus ista Hobbesius tradidit. Alle- gat *Pufendorffius* acris alias Hobbesii censor locum e *Platonis Lib. I. de Leg.* vbi dum Clinias Cretensis ra- tionem, quare Cretensium legislator multa institu- tare militarem spectantia introduxerit, ita subiungit: *Ανοϊαν δὴ μοι δοκεῖ καταγνώσκειν τῶν πολλῶν, ὡς ἔμανθανόντων, ὅτι πόλεμος αἰεὶ πᾶσι διὰ βίης ἔσται συνεχὴς ἐς τὴν ἀπάσας τὰς πό- λεις: ἢ γὰρ κακῶσιν οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τὸ δὲ εἶναι μόνον ὄνομα, τῶ δ' ἔργῳ πᾶσαις πρὸς πᾶσας τὰς πόλεις αἰεὶ πό- λεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι.* In quo sane arbitror eum *stultitiæ crimine permultos condemnasse, quod minime intelli- gant, bellum ciuitatibus cum omnibus iuge ac perpetuum esse. Quam enim plerique pacem nominant, id esse nomen solummo- do existimandam, re vero ipsa omnibus ciuitatibus aduersus omnes non indictum bellum natura esse.* Retert etiam *Thucy- dides* in *Lib. I.* nauigantes ouersarum nationum se mutuo obrem sine conuictio esse percunctatos; *numquid essent prædones?* Pomponius vero *ICTus* non in *lib. I. de leg. lae*

Hobbesianii
apud Thucy-
didem.

lae

læ eamdem nisi fallor opinionem adoptat l. 5. ff. §. 2. de captiu. & postlim. iur. *Nam si, inquit, cum gente aliqua neque amicitiam, neque hospitium, neque fœdus amicitiae causa factum habemus, si quid ex nostro ad eos peruenerit, illorum fit, & liber homo noster ab eis captus fit seruus eorum. Idemque est, si ab illis ad nos aliquid peruenerit.* Prætermitto, *Vlpianum Germanos & Partbos appellare hostes, quia vicini.* Neque enim responsio forte deesset contradicentibus. Sufficit nobis captiuitatis & postliminii ius apud Romanos huic præcipue iuri inniti, quod barbaricum atque efferum vocent aliqui; nos deplorandum dicemus, quod stante hac gentium conditione temperari quidem per pacta, mutari vero in totum non possit. Est & in Solonis lege veteri, quam Gaius retulit l. 4. ff. *de Colleg. & Colleg. τῶν ἐπὶ λείαν ἐρχομένων seu οἰχομένων præ-* dæ causa coeuntium societas rata habita, licet hic obloquatur Salmasius *d*). Putat enim is lectionem circumferri mendosissimam, scribendumque potius ἢ εἰς καπηλείαν ἐρχόμενοι, ἢ εἰς ἐμπορίαν, *qui societatem contraxerunt, cocionaturæ gratia, aut mercaturæ.* At si quæras cur vrat, fecetque hunc locum Salmasius, non MS. ille affert, quod in his necessarium arbitramur, sed coniecturam vento leuiorem. *Ἐπὶ λείαν, inquit, ad prædam, quasi vllæ societates ad prædandum in commune coire vumquam iure bono potuerint, ferri prorsus non quit.* At enim vero an Salmasius, quæ attulimus, non legit? an non considerauit collecta a Grotio? *e*) an vetustum adeo est mendum, vt iam in Basilicorum Græca interpretatione sit retentum? Latinus fateor legis Solonis interpretis verba alio detorsit, quod absurdum atque falsum putaret

Pomponius
ICTus Hobbe-
fianus,

Solon Hobbe-
fianus.

Salmasii cri-
sis.

Reiicitur a
Wissenbachio

probari ista latrocinia. Rectius Wissenbachius ad tit. ff. de colleg. & corpor. §. 13. *Ac impunita quondam latrocinia, nec ullam propterea infamiae notam iniustam fuisse, litteris proditum. Id inde ortum est, quod regula illa iuris naturalis cognationem inter homines quamdam esse a natura, ac proinde nefas esse, alterum ab altero laedi, ut olim ante diluuium, ita rursus aliquo post diluuium tempore malis moribus esset oblitterata, ita ut latrocinari & praedas agere in externos nullo bello indicto, pro licito haberetur: quod Σκωτισμὸν vocat Epiphanius. Hinc illa apud Homerum, an praedones estis? amica interrogatio; & in Solonis lege veteri collegia ἐπὶ λείαν οὐχωμένων, quippe ut Iustinus ait Lib. XLIII. ad Tarquinii tempora latrocinium maris gloria habebatur, ut temere Salmasium Lib. I. de usur. cap. 12. p. 336. & in miscellan. defens. c. 4. pro ἡ λείαν in d. l. ult. scripsisse existimem ἢ εἰς καπηλείαν. Nec melior scriptura, ut ipse agnouit Salmasius, quam excogitauit eruditus ad leges Atticas scriptor ἐπὶ λείον, quasi ad frumentum. Nam λείον Græce nusquam pro frumento legitur, sed est seges frumenti ferax τὸ σιτοφόρον χωρίον quoad & λήιον dicitur. Interim non curamus illa, quæ Pufendorffius adiicit, pude-
re propemodum homines debere cultos pactum inire, cuius capita nihil aliud contineant, quam ne simpliciter ac directe ius naturæ violetur, quasi citra illud pactum non satis quis officii sit memor futurus. Pudeat homines, pudeat quemcumque naturæ rapacis, turbulentæque, sed ita tamen est illa; nihilominus fiunt eiusmodi pacta, nullaque fere gens est alteri contigua, quæ tali non prospiciat sibi conuentione, manifesto indicio, pacem inter populos ac nationes infidam videri, immo potius nullam.*

d) Lib. I. cap. XII. p. 336.

e) Lib. II de I. B. & P. cap. XV. §. 5.

§. XL.

§. XL.

His ea ratione ventilatis, facile nunc quoque decidi posse arbitramur, quid metus crescentis potentiae suadeat, inculcetque. In ciuitate non diffiteor periculum praesens requiritur, & quasi in puncto, non sine aliqua tamen latitudine, vti limitat Grotius. Qui metum qualemcumque ad ius occupandae interfectionis, aut solitariae pugnae admittunt, fallunt, fallunturque. Sub imperio insignis illa *Gellii* sententia locum habet: *Gladiatorum composito ad pugnandum pugnae haec proposita fors est, aut occidere si occupauerit, aut occumbere, si cessauerit. Hominum autem vita non tam iniquis, neque tam indomitis necessitatibus circumscripta est, ut idcirco prior iniuriam facere debeas, quam nisi feceris pati possis.* Praetor actionem in re publica dabat Romana, euam si metus allegaretur; & vis facta diceretur, quod concipi vix queat, eo audaciae quempiam esse prorupturum, vt cum a violentia recesserint homines, gladiosque micantes magistratum animaduenterint, nihilominus latrociniis operam sit daturus, aut adhibiturus violentiam, tot legibus, poenisque proscriptam. Igitur paullisper audiebat agentem, deinde vero furore comperto, impetuque, quem praesumere non poterat, ad liquidum perducto, detectoque, exceptionem iure dabat, vt elideret hominis temeraria consilia, iniustasque petitiones nullo modo in ciuitate, tranquillitatis ac pacis sede, ferendas.

§. XLI.

Enimvero iure gentium aliter tradendum est docendumque. Haec inuicem metuunt, hostesque sunt, nec cessant a tumultibus, abstinentque manus, nisi vbi virium aequalitas quamuis in officio retinet, ne expatiatur,

De metu crescentis potentiae.

In ciuitate metus praesens requiritur.

Cur Praetor actionem etiam latroni concesserit?

In statu naturali metus crescentis potentiae sufficit.

tietur, rapiat, oppugnet, opprimat. Fac itaque aliquam profilire exæquilibrio, & crescere & augeri in immensum, an ad illam potentiam imminuendam non licebit iure naturæ seu gentium arma sumere, aut impedire alio modo, obnitique, ne tibi noceat, pessundetque populum, iugo sui principis adsuetum, non adsuefaciendum seruituti alterius? Nondum nocuit, occinis, neque nocebit forte; futurum in incerto adhuc est: quis tibi sic *timere permisit?* ait *Vibius Crispus* apud *Quintilianum*:

*Incerta hæc si tu postulas
Ratione certa facere, nibilo plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione insanias.*

Videamus, quæso, an cum ratione insaniamus; aut illi à iustitiæ, honestatisque tramite deflectant, qui a te dissentiant. An enim expectandum credis Principibus, nullius superioris auxilio stipatis, donec ingruat hostis, & quadrupedante sonitu quatiat vngula campum? Non obligamur in libertate natura præsentem vim suspensio animo opperiri. Iustus hic metus est. Potest potentior nocere, vult nocere. Ea hominis natura est, quam partim experientia comprobavit, partim omnium gentium loquuntur exempla, & tu Philosophum agis acrem, ac præcisione subtili tibi censes blandiendum, cum interim contrarium videas, sentiasque quotidie, licet nulla rerum præteritarum ex historiis tibi notitia adfulgeret. Dabo pro tuo alium ex antiquitate flosculum:

*Posse nocere sat est.
Quodque potest alios perdere, perde prior.*

Ajunt

Aiunt iuris interpretes, melius esse intacta iura seruare, quam post quærere medicinam. Non auaritia, non crudelitas modum nouit. Perpendat velim illa Petronii:

- - - - Si quis sinus abditus ultra,
Si qua foret tellus, fuluum quæ mitteret aurum,
Hostis erat.

Phaleris vero ornata admodum oratio est: *grauissimum esse peccatum mei similem, Dei effigiem, eodem mecum ortum sanguine, quem seruare imperat ratio, exigit pietas, officium postulat, ipsum perdere cruentoque modo aggredi.* Neque enim illa quisquam negat; in hoc consentiunt omnes, sine causa effundi sanguinem non posse; sed quæritur, num metus potentiae nimis crescentis non sit causa prægnaans, sufficiens, vrgens? Sane si aliquis ostenderet, omnis generis vina Hungaricum, Hispanum, Rhenanum, Græcum, Italicum &c. calefacere, concedendum credo foret, vina omnia calefacere, donec ostenderetur aliquod, quod nullum in sanguine cieret æstum motumque. Ita cum nullum potentiae alicuius magnæ exemplum suppetat, quæ non vltius & longius quam par erat, sit vagata, stateramque transilierit, & contiguas infirmiores gentes deglutierit, non absurdi certe sumus, si in vniuersum concludamus, metum adsurgentis potentiae non extra iusti belli causas esse ponendum; vsque dum contrariis exemplis demonstrauerit alter, bonitatem, amorem, studiumque pacis in potentiorum animis reperiri, atque regnare. Recte *Ariouistus* ad Cæsarem *f*), debere se suspicari simulata Cæsarem amicitia, quod exercitum in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere. Quod nisi decedat, aut exercitum deducat ex his regionibus, sese illum non pro amico, sed pro hoste habi-

Potentes turbant, aut statim;

F

turum.

turum. Quis enim non arbitraretur, remotiore vicino iam subuerso non deuenturam in se calamitatem? Campani contra Samnites pro Sidicinis verbo, re pro se arma ceperunt, idque testantur eorum Legati ad Romanos missi apud Liuium g). *Quamquam pugnauimus, aiunt, verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagrassent Sidicinos, ad nos traiecturum illud incendium.* Samnites vero adnotante eodem Liuiio, *quia viribus plus poterant, inimicum ferrum strinxere.*

f) De Bell. Gall. Lib. I. cap. 44.

g) Lib. VII. cap. 30.

§. XLII.

Aut aliquando.

Vtilitas & honestas an hic differant?

Sed fingas licet Alexandrum, quem tibi proponis, potentem non oppugnaturum esse vicinos infirmiores, non oppressurum imbecilles, eumque exuisse animum huic hominum generi alias infidentem ac proprium, quis quaeso populum ei vicinum redditurus est certum, posteros in eadem tranquillitate ac intentione esse perstituros, alienos a bellis, infidiis, & vaframentis? Prudentia in futurum prospicit; sapiens Themistocles de rebus, quæ euenire & possunt, & solent, callidissime coniicit. Post ruptum æquilibrium sero demum sapiunt Phryges, suoque malo sentiunt, quam ineptum sit negligere incendium, cum proximus ardet Vcalegon, aut parui pendere pondus alteri accedens, oppressurumque reliquos. Distinctionem, quam Grotius h) aliique hic inculcant inter vtilitatem & honestatem, inter prudentiam & iustitiam, nullius puto esse momenti. Quod enim vere vtile est, simul quoque censeferi debet honestum, quod veræ prudentiæ laudem meretur, a iustitia non potest esse alienum. Potentes coercere intra terminos, non huic tantum & in indiuiduo, vt loquuntur, vtile

le

le est, sed omnibus omnino populis, ne opes immodice, atque nerui ad perniciem eorum applicentur. Illud vero plane videtur absonum precari & obtestari illos, quorum pollentia est suspecta, ne noceant. Frustra sane preces ad leonem diriges, ne voret, rapiat, atque viribus suis vtatur. Terruerunt iam ita mortalium pectora vestigia validiorum Principum, ne amplius possint adhibere fidem illis, licet facunda oratione inspirare somnum intendant minus valentibus. In vanum itaque laborarunt alii, vt indicia ponerent clara, ex quibus constet pateatque, quando ex alterius opibus immineat periculum. Imminet namque semper: turbas dant potentiores sine intermissione.

b) De I. B. & P. lib. II. cap. I. §. XVII.

§. XLIII.

Nec exhaurit rem, quod afferunt: Cautionem sumi debere innoxiam; non esse quidem ab ratione alienum, vt quilibet se muniat aduersus incertos metus, sed omni vi interea esse abstinendum. Edisseras potius velim, quid per illa intelligas munimenta? An tu existimas alterum potentiores illas munitiones, fœdera, coitiones passurum æquo animo? Si quid conicio, oppugnare certe incipiet, & ita habebis bellum, quod horres. In hoc Galliæ Rex semper obtinuit primas, quod reliquæ in Europa gentes sese quidem muniuerunt pactationibus aduersus inualescentes eius opes: ille autem vel initio eas subruit, vel post aliquam temporis intercapedinem conclusa fœdera dissipauit, singulos pugnantes vincendo proculcandoque. Deinde a falso propius abest, metus esse incertos. Ostendimus iam contrarium, & experimur quotidie diuersum, vt omittere in præsentia, valde eum simplicem fore censendum, qui dum potest in fauillis extinguere nocituras scintillas, & auertere

De cautione
innoxia iudicium.

tere

tere vulnus, desperata demum caussa, cum iam furit cæcus ignis, aut inflicta plaga ad præcordia serpit, ad consilia salubria appelleret animum.

§. XLIV.

An idem obtineat in Christianis?

Vnum restat argumentum, quod amicus proposuit amice, quodque subruendum credimus leniter, ne maneat scrupulus, vratque bonam mentem. Fateor, scripsit, aduersus nationes efferas, barbarasque valituras tuas rationes: in mediis Christianorum populis non valebunt. Imbiberunt illi tot sacra morum præcepta, agnoscuntque, vt tam ferox illis adscribi nequeat animus, tamque nefanda consilia attribui illis possint nequaquam. Optime inquam, si probatum foret, homines, atque eos etiam, qui in excelsa ætatem agunt viuere secundum sana, quæ audiunt, noruntque principia, non autem secundum suos affectus, atque cupiditates. Hoc quamprimum ostendatur, victas dabimus manus, reuocaturi dicta, mutaturi animum, commendaturique ea, quæ Grotius, & cum eo sentientes largiter inculcarunt. Homines affectibus ducuntur, Principes sunt homines, regunturque ab illis, in quibus tumultuantur cupiditates, regnatque appetitio, a vi sibi præsidium quæsitura, & plus vltra nullo non tempore anhelans, & anhelatura. Quod iniuriosum futurum Regibus dici non debet, nisi iniuriosum itidem existimes, eos appellari homines. Tibi si alia sedeat opinio, retine, & bonos, meliores, immo optimos finge homines. Scripsimus, quod videmus, audimus, sentimus: tu scribas teneasque, quod nemo experitur, & videt.

T A N T V M.

